

Rune Fardal, psykologi student

Personlighetsforstyrrelser med hovedvekt på narsissistisk problematikk i relasjon til barn
<http://www.sakkyndig.com> mail: rune@fardal.no

PAS – Parent Alienation Syndrome

Foreldre Fiendtlighet Syndrom

15 april, 2011, Oppdatert 17.4.2011

Med linker: <http://www.sakkyndig.com/psykologi/artikler/PAS.htm>

Utskrift : <http://www.sakkyndig.com/psykologi/artikler/PAS.pdf>

Foreldrefiendtlighet handler om at den ene forelder fiendtliggjør den andre i barnets øyne. Barn som utsettes for dette tar alvorlig skade.

4 kriterier definerer PAS.

Forskning viser at i høykonfliktsaker er PAS ofte til stede. 4 spesifikke kriterier brukes for å identifisere PAS. Ethvert forsøk på fremmedliggjøre barnet fra den andre forelder er et brudd på foreldreskapets primære plikter. De 4 punkter er:

1. Tilgang og samværsnekt
2. Ubegrunnede anklager om overgrep
3. Forringelse av relasjonen etter separasjonen
4. Intens redselsreaksjon fra barnet

1. Tilgang og samværsnekt

Her gjelder både samværs sabotasje og hindring av kontakt mellom barnet og samværsforelderen. En av de vanligste formene er *den beskyttende formen*. Bostedsforelderen fremstiller det som om de *beskytter* barnet. Gjennom demonisering av samværsforelderen fremstilles denne ikke som et viktig familiemedlem for barnet, men mer som en uønsket trussel der samvær nedvurderes som noe unødvendig. Ofte benyttes ethvert avvik fra bostedsforelderens oppfattelse av "*barnets beste*", som grunn til å bryte alt samvær. Den røde tråden er at bostedsforelderen er overlegen den fraværende forelder, som skyves ut av barnets liv. Den fiendtlige forelder opptrer som en dørvakt når barnet skal møte den andre forelder. Dermed gis barnet inntrykk av at den ene forelder er overordnet den andre. Hver av foreldrene har som ansvar å fremme en positiv reaksjon til den andre forelder. Brytes dette prinsipp gjentatte ganger ved å hindre kontakt kan man gå ut i fra at dette kriteriet er oppfylt.

Eksempler:

"Dørvakt" : Avlytting og nekting av telefon og brev. Ved samvær er det stadige telefoner til barnet fra bostedsforelderen, med krav og forventninger. Barnet får ikke ro hos samværsforelderen.

"Beskytter" : Bostedsforelderen fremstiller seg som overdrevet bekymret for barnet og gir inntrykk av at bare de selv kan ta seg av barnet. Ofte mer et uttrykk for bostedsforelderens behov for omgivelsenes anerkjennelse enn barnets behov for bostedsforelderen. Utrykk som "*Hadde det vært opp til meg skulle ikke baret hatt samvær med far i det hele tatt*" er typisk!

Konkrete saker har vist at barn nektes sende brev til samværsforelderen, telefonsamtaler saboteres, avlyttes og brytes om barnets situasjon blir tema. Barn som avsløres i å smugle brev til samværsforelderen blir utsatt for vold og trusler mot tilknytningen. Barn er frarøvet retten til to likeverdige foreldre.

2. Ubegrunnede anklager om overgrep

Dette kriteriet er relatert til falske eller ubegrunnede anklager om overgrep rettet mot samværsforelderen. Ofte er slike anklager om forhold som verken etterlater synlige tegn eller kan bevitnes av en tredje part. Erfaring viser da også at det er færre anklager om fysiske overgrep enn andre former for overgrep, antagelig fordi fysisk mishandling etterlater synlige bevis. Ofte fremlegges det som er ulikheter i foreldrenes vurderinger, som svikt mot barnet. Som for eksempel å være opp lenger om kvelden. Oppdragerstiler som skiller deg fra bostedsforelderen fremstilles som

omsorgsvikt. Dette kriteriet er tydelig til stede når bostedsforelderen ivrer etter å anklage samværsforelderen for *uvesentligheter*.

Eksempler:

"Medisin" : Påståtte bekymringer om at barnet ikke får nødvendig medisiner hos samværsforelderen. Små avvik fra en rigid standard satt av bostedsforelderen blåses opp.

"Uvesentligheter" : At barnet får se filmer bostedsforelderen ikke aksepterer, at samværsforelder ikke hjelper barnet med lekser (i helger), at samværsforelderen lar barnet være lenger opp i samværshelger enn hos bostedsforelder på hverdager osv.

"Trusler" : Udokumenterte påstander om at samværsforelder skal utsette barnet for trusler og negativ påvirkning, ofte i kombinasjon med at slike trusler er dokumentert fra bostedsforelder (projeksjon).

Konkrete eksempler har vist at barn som har utviklet diabetes og er under innkjøring for å få riktig insulindose brukes mot samværsforelderen. Når denne i en slik innkjøring ikke har gitt tilstrekkelig insulin blåses det opp av bostedsforelderen og brukes som grunnlag for å nekte barnet videre samvær. Bostedsforelderen kjører en rigid linje der man leter etter argumenter for å sabotere og hindre samvær. I konkrete saker har bostedsforelderen bevist unnlatt å gi barn insulin etter samvær for deretter å oppsøke sykehus og klandre samværsforelderen for ikke ha gitt barnet nokk insulin.

3. Forringelse av relasjonen etter separasjonen

Det handler om forekomsten av en positiv relasjon mellom barnet og samværsforelderen og en betydelig forverring av dette forhold. En slik identifiserbar forverring oppstår ikke av seg selv. Dette er derfor en av de mest betydningsfulle indikatorer på at fiendtliggjøring er til stede. Noe har forårsaket denne forandringen i barnet. Der samværsforelderen har prøvd opprettholde en positiv relasjon til barnet og barnet tilsynelatende ikke ønsker samvær, kan man anta at fiendtliggjøringsprosess har pågått. *Det er unaturlig at barnet mister interessen for samværsforelderen eller tar avstand fra denne bare på grunn av dennes fravær. Dessuten forvitres ikke sunne barn - foreldre relasjoner av seg selv.* Relasjonen må ha blitt angrepet. En ekspert vet at det er de små detaljene som avslører dette. Det er viktig å se på relasjonen mellom barnet og samværsforelderen før bruddet. Ofte begår psykologer den feil at de tror den vegring som er til stede i relasjonen etter bruddet, er representativ for hele relasjonstiden, og dermed anbefaler mindre samvær med samværsforelderen. Om eksperten ikke merker at motivet er samværsnekt og kontaktkblokkering, kan vedkommende støtte dette og bidra til PAS prosessen.

Eksempel:

"Plutselige forandringer" : Som når sakkyndige har dokumentert at barnet trives hos samværsforelderen, og barnet selv gir uttrykk for at det har det bra der, men plutselig etter en hendelse tilkjennegir "angst" og uvilje mot samvær.

En hendelse kan være samlivsbrudd, men også for eksempel en situasjon der 2 barn bor med bostedsforelderen og hvor det ene nekter å bo der og flytter til samværsforelderen. Eksempler viser da at det gjenværende barnet plutselig blir "redd" for samværsforelderen slik at ferier og samvær opphører. Når dette barnet så tidligere ikke har vist noe vegring mot samværsforelderen er det klart den negative påvirkning fra bostedsforelderen ligger bak en slik vegring.

4. Intens redselsreaksjon fra barnet

Dette tegn refererer til at barnet viser tydelig tegn på *redsel, misnøye eller uvilje* i samklang med en potensielt fiendtlig innstilt bostedsforelder og rettet mot samværsforelderen. Dersom barnet bryter mot den fiendtlige forelderen blir konsekvensene store. Trusler om tap og separasjon fra bostedsforelderen er typiske. Barnet må stadig bekrefte "*lojalitet*" til bostedsforelderen. Det vesentlige er at barnet tvinges til å velge bostedsforelderen. Dette er selvfølgelig i direkte konflikt med barnets helse. Et slikt miljø er preget av frykt og redsel. PAS prosessen drives ved å spille på redsel og frykt – barnets frykt for utstøtelse – for å miste det barnet er mest redd for å miste, *tilknytningen* til forelderen. Barn som lever under slike kroniske stressforhold blir skadet. Opposisjon mot slike forhold må barnet betale en høy pris for. Slike barn utvikler en stor vaksomhet for å gjøre bostedsforelderen misfornøyd.

Ofte kan man se at den fiendtlig innstilte forelder inntar en *uforståelig holdning* når barnet plutselig forandrer sin innstilling til samvær. Faktisk vil en slik fiendtlig innstilt forelder ofte fremstå som den som støtter samværet. Dette er veldig vanlig i PAS familier. Slike barns vegring bygger ikke på negative forhold ved samværsforelderen, men på lojalitet med bostedsforelderen ønske om at samvær ikke skal skje i det hele tatt. En lojalitet bygget på frykt og ikke på svikt hos samværsforelderen. Slike barn velger ikke ut i fra sin egen vilje. Domstolene må derfor handle hurtig for å beskytte slike barn. Slike barn lærer seg å manipulere for å overleve. Bostedsforelderen har tvunget dem til å lære seg strategier for å unngå følelsesmessige angrep fra bostedsforelderen. Slike barn tvinges til å vise et ekko av bostedsforelderens følelser.

En av de mest opprørende og dramatiske effekter av PAS er å høre et barn snakke stygt om samværsforelderen og forene seg med den fiendtlig innstilte forelder ved slike angrep. Det er komplisert når en ekspert som er uoppmerksom på denne komponenten i PAS som styres av redsel, tror at barnet urykker sine egne indre følelser og dermed anbefaler et samværsforbud.

Eksempel:

"Plutselig frykt" : Når barnet plutselig ikke vil på samvær etter at det før en hendelse har trivdes på samvær. Barn som viser frykt for samvær som ikke relaterer seg til vold fra samværsforelderen er manipulert av bostedsforelderen.

"Uforståelig holdning" : Når bostedsforelderen tilsynelatende fremstiller seg som uforstående til barnets vegring, og fremstiller det som om de har gjort alt for å få til samvær.

"Umulighet" : Å påstå "*umulighet*" er typisk i kombinasjon med at bostedsforelder påstår å ha "*gjort alt*", men at barnet ikke "*vil*" på samvær. Ofte kan slike bostedsforeldre manipulere eksterne "vitner" på at samvær er umulig.

Konkrete saker har vist at barn helt uten kontakt med samværsforelderen plutselig har utviklet frykt for samvær. I slike saker er det åpenbart at bostedsforelderen har injisert frykt i barnet. Trusler om at "*drar du på ferie med far så kommer du hjem i en kiste*" er typisk. Andre eksempler er at barnet manipuleres til å tro at det kan ta stor skade ved samvær med sin andre forelder.

Konklusjon:

Om alle de 4 kriterier foreligger og det ikke er dokumentert noe overgrep, så vet man at det foregår en *fiendtlighetsprosess*. En vellykket fiendtliggjøring er avhengig av at bostedsforelderen evner isolere barnet fra samværsforelderen, slik at de forgiftes av prosessen. Jo lenger en nær relasjon har vart, desto mindre sårbare er barna for en slik fiendtliggjøring. ***Samværsforeldre gir ofte opp og forlater banen.***

Dersom alle kriterier er til stede men barnet allikevel ikke er blitt fiendtlig innstilt til samværsforelderen, betyr det ikke at PAS ikke skjer, men at barnet har klart å motstå presset. At fiendtliggjøringen mislykkes er ikke et uttrykk for at den ikke har skjedd. Også mislykkede PAS må tas på alvor. Ethvert forsøk på fiendtliggjøring er et uttrykk for manglende forståelse for barnet behov for en positiv, kjærlighetsfull relasjon til den andre forelder, med andre ord, omsorgsvikt.

I konkrete saker har man sett at barns samvær har vært sabotert i 12 år, hvor samværsforelderen har gitt opp og hvor denne plutselig anklages av bostedsforelderen for ikke ta initiativ til samvær!

PAS foreldre synes trives bedre i konflikt enn uten. Når den vanligvis friskeste forelder trekker seg vekk må slike syke bostedsforeldre finne noen de kan klandre for alt det vonde i sine liv. Der samværsforelderen var syndebukk blir det et tomrom når denne trekker seg fullstendig ut av konflikt og ytterligere forsøk på å få til samvær med barnet.

Etter at PAS foreldre i årevis har sabotert samvær, og samværsforelderen gir opp kommer ofte beskyldninger om at de ikke gjør noe for å få til samvær eller at de ikke bryr seg om barnet! Så syke er slike PAS foreldre. Dessverre er dette noe verken dommere, sakkyndige eller barnevern har særlig forståelse eller kunnskap om.

3 grader av foreldrefiendtlighetssyndrom:

1. **ALVORLIG:** Motsetter seg all form for samvær og kontakt for øvrig. Utrykker hat og frykt for den utstøtte.
2. **MODERAT:** Mer utalt fiendtlighet, vil utrykke en viss motstand mot samvær, men finner seg vanligvis bra til rette under samværet
3. **MILD:** En viss skepsis og fiendtlighet mot den utstøtte forelderen, men opprettholder vanlig kontakt.

Se mer om disse 3 typer i Gardners beskrivelse:

<http://www.sakkyndig.com/psykologi/artikler/PAS4.pdf>

En rekke av de trekk som er typiske for PAS foreldre er uttrykk for en narsissistisk problematikk. I så måte er :

1. **Tilgang og samværsnekt**, et uttrykk for kontrollbehov, og mangelen på kontroll med eget liv i egen barndom, samt for å beholde barnet som narsissistisk supply. Samvær blir da en trussel mot bostedsforelderens egne behov. Også behovet for å såre den andre forelder, slik de selv ble såret i egen barndom kommer til syne. Slike syke foreldre gjentar mot eget barn hva de selv ble utsatt for i egen barndom. For dem er dette "normalen".

2. **Ubegrunnede anklager om overgrep**, blir et uttrykk for hevn for den smerte de selv ble påført i tidlig alder av sine egne foreldre. De ser ikke på den andre forelder som likeverdig, det ville redusert deres egen grandiose fantasi. Dessuten gir det en følelse av at noen ansvarliggjøres for de overgrep de selv ble utsatt for når de kan anklage andre, slik de selv ble anklaget. Adferden blir et uttrykk for den totale mangel på empati. Slik de selv som små aldri fikk erkjennelse for de forventninger de innfridde, slik fremsetter de forventninger til samværsforelderen denne aldri kan innfri.

3. **Forringelse av relasjonen etter separasjonen**, blir et uttrykk for hevn over at deres fantasier om det perfekte samliv gikk i vasken. Slike PAS foreldre investerer ofte i objekter, når disse så går, mister de en del av seg selv, de mister den som bekreftet deres fantasipregede grandiositet. Slik deres egen relasjon til omsorgspersonen var ødelagt, slik ødelegger de barnets relasjon til

samværsforelderen. Det de ikke fikk, skal barnet ikke få. Barnet oppfattes ofte som en del av dem selv.

4. Intens redselsreaksjon fra barnet, er et uttrykk for den frykt slike foreldre projiserer over i sine egne barn. Dermed kan de fremstå med Munchausen dynamikk, som den bekymrede, som tar seg av barnet. De samler på ofre for å få omgivelsenes anerkjennelse på hvor flinke de er til å ta seg av sitt ødelagte barn, et barn de selv har ødelagt. Barnets frykt for samværsforelderen er ikke grunnet i samværsforelderen men i barnets frykt for straffen av ikke å vise PAS forelderen lojalitet.

PAS problematikk er et uttrykk for en narsissistisk forstyrrelse, der en paranoid, egosentrisk og empatiløs adferd kommer til syne.

Tabellen under viser de typiske trekk hos barn utsatt for PAS:

TABLE 1.1. Differential Diagnosis of the Three Levels of Parental Alienation Syndrome (PAS) – Children			
Factors	The Child's Symptom Level		
	Mild	Moderate	Severe
<i>Primary Symptomatic Manifestations</i>			
The campaign of denigration (May or may not include a false sex-abuse accusation)	Minimal	Moderate	Formidable
Weak, frivolous, or absurd rationalizations for the deprecation	Minimal	Moderate	Multiple absurd rationalizations
Lack of ambivalence	Normal ambivalence	No ambivalence	No ambivalence
The independent-thinker phenomenon	Usually absent	Present	Present
Reflexive support of the alienating parent in the parental conflict	Minimal	Present	Present
Absence of guilt	Normal guilt	Minimal to no guilt	No guilt
Borrowed scenarios	Minimal	Present	Present
Spread of the animosity to the extended family and friends of the alienated parent	Minimal	Present	Formidable, often fanatic
<i>Additional Differential Diagnostic Considerations</i>			
Transitional difficulties at the time of	Usually absent	Moderate	Formidable, or visit not possible
Behavior during visitation	Good	Intermittently antagonistic and provocative	No visit, or destructive and continually provocative behavior throughout visit
Bonding with the alienator	Strong, healthy	Strong, mildly to moderately pathological	Severely pathological, often paranoid bonding
Bonding with the alienated parent prior to the alienation	Strong, healthy, or minimally pathological	Strong, healthy, or minimally pathological	Strong, healthy, or minimally pathological
Note: The diagnosis of PAS is based on the level of symptoms in the child, not on the symptom level of the alienator.			
Kilde: Gardner, R. & al. (2006) The international handbook of parental alienation syndrome			

Denne tabell vise trekk ved PAS foreldre:

Kilde: Gardner, R. & al. (2006) The international handbook of parental alienation syndrome

TABLE 1.2. Differential Diagnosis of the Three Levels of Parental Alienation Syndrome (PAS) – Alienators

Factors	The Alienator's Symptom Level		
	Mild	Moderate	Severe
Presence of severe psychopathology prior to the separation ¹	Most often absent	May or may not have been present	Most often present
Frequency of programming thoughts	Occasional	Frequent	Persistent
Frequency of programming verbalizations	Occasional	Frequent	Persistent
Frequency of exclusionary maneuvers ²	Occasional	Frequent	Whenever possible
Frequency of complaints to the police and child protection services	Occasional	Frequent	Repeated
Litigiousness	Occasional	Frequent	Repeated
Episodes of hysteria ³	Occasional	Frequent	Very frequent
Frequency of violation of court orders ⁴	Occasional	Frequent	Repeated
Success in manipulating the legal system to enhance the programming	Minimal attempts	Occasional to moderate	Repeatedly successful
Risk of intensification of programming if granted primary custody	Very low	Mild to moderate	Extremely high to the point of being almost inevitable

"Det motsatte av kjærlighet er ikke hat, men likegyldighet"

Det dette uttrykket egentlig betyr i en relasjon er at hat er et uttrykk for krenkelsen av den kjærlighet man (fremdeles) føler. Den som hater den andre intenst etter et brudd, er ikke ferdig med den andre, men har fremdeles følelser for den andre. Den som ikke elsker den andre er likegyldig til den andre. Pas viser meget klart at den som utsetter et barn for slike psykiske overgrep dette er, åpenbart er følelsesmessig involvert i den andre forelder.

Hat er i slike relasjoner et uttrykk for en ubesvart kjærlighet! Kjærligheten man ikke vil gi slipp på, men som forsvant når den andre gikk. Ikke alle klarer forholde seg rasjonelt til dette. Det blir en "*Hvis ikke jeg kan få deg, skal ingen andre få deg, da skal jeg ødelegge deg*" - holdning!

Typisk eksempel er fra en skilsmisssak i 1999, der far tok ut skilsmisse, hvorpå mor til den sakkyndige plutselig påsto far var psykopat, dermed fikk hun omsorgen! Samtidig sendte hun brev til UDI for å kaste fars nye kone ut av Norge, for som hun skrev i brevet til UDI, "*Så hun og far kunne komme sammen igjen*". En slik adferd viser meget klart at det selv etter en separasjon finnes sterke emosjoner fra mor.

Foreldrefiendtlighets foreldre (PAS) bruker barnet i en hatprosess fordi de ikke er ferdige med partneren. Dersom de hadde vært **likegyldige** til den andre ville de

ikke hatt behov for å hevne seg på denne gjennom [PAS](#) - De ville ikke brukt barnet som redskap for å såre den andre. PAS foreldre elsker slett ikke sitt barn. De elsker seg selv over alle andre. Den til tider overdrevne "omsorg" de viser utad er en ren **reaksjonsdannelse**. Det narsissistiske behov for omgivelsenes bekreftelse ligger bak. "Se er ikke jeg flink til å ta meg av barnet"? Dette ligger farlig nær Munchausen syndromet.

"Inducing PAS is a way of maintaining a relationship with a hatred spouse in that it will predictably result in ongoing involvement of a hostile kind. ... programing PAS in the children may be the "glue" that keeps the relationship going.." Gardner, R. & al. (2006:41) The international handbook of parental alienation syndrome

Reaksjonsdannelse er en psykologisk forsvarsmekanisme der "Individet viser en holdning (adferd) som gir uttrykk for det motsatte av de fortrente uakseptable følelser." (Fardal, R. 2006:279). Det handler om å konvertere en smertefull eller uakseptabel følelse til det motsatte (Cullberg, 2003). Hatet mot det som representerer den andre skaper uakseptable affekter. Disse må ut på en måte som oppfattes som akseptabel for omgivelsene. Hva er vel bedre enn å fremstille seg som moder Theresa utad, mens man demoniserer den andre forelder innad.

"Obsessive hate is often a thin disguise for deep love. This is especially the case when there is absolutely no reason to justify the preoccupation with the despised persons defects. True rejection is neutrality..." (Gardner, R. & al. 2006:46)

Virkelig avvisning er nøytralitet og ikke involvering av barn gjennom PAS, noe som garantert fører til opprettholdelse av negativ kontakt. I narsissistisk og psykopatisk dynamikk er dette typisk. Når en narsissist blir forlatt inntreffer narsissistisk raseri, et raseri som bunner i krenkelse av behovet ("kjærighet") for den andre som narsissistisk supply! Narsissisters "følelser" for andre handler ikke om kjærighet. Hvordan skal en som hater seg selv kunne elske andre? Dette gjelder også for barn. Tilknytningen til andre er kun et uttrykk for ønske om å ha noen som kan bekrefte dem selv. De er emosjonelle parasitter som bruker andre for å dekke egne behov.

Der normal kjærighet handler om å gi av seg selv. Belønningen ligger i å se den andres glede. Pas foreldres "kjærighet" handler ikke om å gi, men om å kreve! De styres av et hat for en krenkelse (bruddet) og tilfredstilles av å se den utsatte forelders smerte av å se barnet sakte ødelegges av bostedsforelderens psykiske vold.

For PAS foreldre er negativ kontakt bedre enn ingen kontakt. Barnefordelingsaker

med høye konfliktnivåer inneholder ofte en slik dynamikk fra den ene part, den syke. Dessverre fremstår de for domstolene som den "beste" fordi domstolene ikke evner se at den normale "aggresjon" egentlig er frustrasjonen over å se sitt barn ødelagt av den andre, ofte med god hjelp av både barnevern og psykologer som ikke forstår at de blir brukt av den syke forelder. Det forventes at den normale skal opptre "rasjonelt" og ikke vise affekt, noe bare psykopater kan når egne barn ødelegges!

Kunnskapen om dette har vært kjent i årtier, men den har vært fragmentert og spredt på ulike psykologiske perspektiver. Få fagfolk har hatt behov for å sette sammen de brikker som utgjør forståelsen av disse komplekse menneskelige adferdstrekk. De fleste psykologer ol. driver terapi. Da har de lite behov for kunnskapen om narsissister. De skal hjelpe nevrotikere (narsissistens ofre) med å finne seg selv, ikke avsløre narsissistens manipulative spill!

Kunnskapen om både PAS-dynamikk, narsissistisk dynamikk og nevropsykologi er nødvendig for å forstå slik adferd og hvilken skade et barn påføres når den ene forelder manipulerer barnet til å føle frykt for, eller hate den andre forelder. Ingen normale forelder vil kreve at barnet skal ta avstand fra eller hate eller bli redd den andre forelder. Når dette skjer er det et klart uttrykk for en empatiløs, egosentrisk adferd.

Gode relasjoner mellom barn og forelder forsvinner ikke uten at noen angriper relasjonen. PAS barn er barn med utrygg tilknytning.